

Sammenfatning

Klimapartnerskabet på forsvarsområdet blev iværksat i foråret 2021. Formålet var at anviser en vej til et grønnere forsvar med blik for at fastholde eller styrke evnen til at løse opgaver, skabe nye grønne forsvarsløsninger og øge eksportmulighederne. Med krigen i Ukraine har behovet for at gøre sig uafhængig af fossile brændstoffer og øge evnen til at være selvforsynende på energi fået en sikkerhedspolitisk dimension. Grøn omstilling af forsvar har dermed fået betydning både for klima og for dansk sikkerhed.

Det danske forsvars CO₂-udledninger udgør ca. halv pct. af Danmarks samlede udledning. Ca. 82 pct. stammer fra drivmidler i særligt søværnet og flyvevåbenet, 15 pct. stammer fra bygninger og de sidste ca. 2 pct. fra tjenesterejser med videre. Forsvarsministeriets hidtidige arbejde med grøn omstilling har været centraliseret i departementet, Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Materiel og Indkøbsstyrelse og kun i meget begrænset omfang ved Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen og Beredskabsstyrelsen. Der er udarbejdet en klimahandlingsplan og et årligt klimaregnskab. Regnskabet baseres på tilgængelige data, men ikke fordelt på aktiviteter. Der findes i dag ikke en samlet strategi, der sætter mål og retning for den samlede indsats på ministerområdet. Forsvarsministeriet deltager heller ikke i den årlige rapportering om regeringens klimainsatser, som gør status på statens klimafremdrift.

Internationalt har en række lande, herunder USA, UK, Canada, Frankrig og Holland udarbejdet strategier, målsætninger og tiltag for grøn omstilling af forsvar. I NATO og EU har der i en årrække været aktiviteter vedr. grøn omstilling, men disse har hidtil ikke haft bevågenhed. I EU har Danmark ikke kunnet være med grundet forsvarsforbehold. I NATO er der først på topmødet i 2021 for alvor taget fat på grøn omstilling.

”

Det er klimapartnerskabets opfattelse, at der også kan gøres væsentlige fremskridt nationalt med grøn omstilling af forsvaret med behørig respekt for forsvarets evne til at løse opgaver.

Danmark er foregangsland på grøn omstilling, når det gælder udvikling af teknologier og vilje til at træffe understøttende politiske beslutninger om ambitiøse mål. Det er klimapartnerskabets opfattelse, at der også kan gøres væsentlige fremskridt nationalt med grøn omstilling af forsvaret med behørig respekt for forsvarets evne til at løse opgaver. Det vil give en vis forsyningsikkerhed og vil derved øge Danmarks robusthed. Det er også klimapartnerskabets opfattelse, at denne omstilling kan skabe danske arbejdspladser, eksportmuligheder og give Danmark en central rolle internationalt på grøn omstilling af forsvar. Det vil samlet set kræve ensretning af indsatsen og prioritering af tiltag både med ressourcer og kompetencer. Det vil også kræve nye typer partnerskaber mellem forsvar, industri, erhvervslivet og vidensinstitutioner, da mange nye løsninger udvikles civilt, og klimakompetencerne i høj grad findes uden for forsvaret.

Anbefalinger

Klimapartnerskabets anbefalinger fremhæver initiativer, som giver operativ effekt og samtidig reducerer Forsvarets CO₂-udledning.

Det står klart for klimapartnerskabet, at en grøn omstilling af forsvarsområdet vil kræve betydelig finansiering. Finansiering som alternativt kunne være brugt til at erhverve operative kapaciteter. Derfor vil der være behov for en ressource- og prioriteringsdebat, som bl.a. må berøre ambitionen, implementeringstakten og evt. nye former for finansiering. Det vil være udgangspunktet.

Størstedelen af Forsvarets emission tager sit udspring i drivmidler, og på dette område er der brug for teknologiske landvindinger for at skabe effekt. Forsvarets aktiver har lang levetid (hidtil både 30 og 40-år), hvorfor reelle skift mod nye drivmidler primært kan ske ved indkøb eller udvikling af nye kapaciteter. Her har vi en særlig mulighed på flådeområdet, hvor dansk udvikling og produktion er mulig.

Som fundament for den fremtidige grønne omstilling på Forsvarsministeriets område, er det

klimapartnerskabets anbefaling, at der snarest muligt udformes en samlet strategi på forsvarsområdet, der samler indsatsen og skaber fundamentet for, at Danmark kan blive internationalt toneangivende på grøn omstilling af forsvar. Strategien skal sætte forpligtigende og ambitiøse mål, tildele ressourcer og skabe en struktur, hvor grøn omstilling bindes sammen fra strategisk til operativt niveau. Forsvaret skal forpligtiges til mål og strategi på ledelsesniveau, hvis man skal opnå effekter. Elementer af den forsvarsindustrielle strategi kan ligeledes bruges til governance og inddragelse af ekspertise udefra. Præmissen for strategien skal være, at soldaternes sikkerhed og evne til at løse opgaver kommer forud for alt andet, men også at den grønne omstilling bidrager til at styrke forsyningsikkerheden og forsvarets robusthed, og at den kan mindske sårbarheden og afhængigheden af tunge forsyningskæder i operationer. Endvidere bør det fastslås, at grønne tiltag kan være med til at fremme dansk anseelse og indflydelse internationalt. Med den grundlæggende strategi som udgangspunkt, er det klimapartnerskabets anbefaling, at der arbejdes konkret videre med følgende elementer:

Foto: Shutterstock.

Indsatser med stor operativ effekt, effekt på emission og med arbejdspladseffekt

A. Alternative drivmidler, et fundament for fremtidens forsvar:

- Dansk forsvar skal anvende Power-to-X baserede brændstoffer som drivmiddel i fremtiden. Derfor bør forsvaret kobles på igangværende initiativer i industrien og erhvervslivet, der har til hensigt at opbygge produktion og forsyning.
- Dansk forsvar skal, indtil Power-to-X bliver mere modent, teste brugen af eksisterende alternativer (f.eks. biofuels) via den udvikling, som finder sted i den civile luftfart og på det maritime område.
- Konsekvenser af omlægning til alternativer skal belyses.

B. Et grønt søværn, der er energieffektivt og bæredygtigt over tid:

- Forsvarets eksisterende enheder skal driftsoptimeres med anvendelse af værktøjer fra den civile sektor.
- Det undersøges, om erfaringerne fra dansk driftsoptimering af flådefartøjer – som både kræver civil og militær viden - kan bruges som ”eksportvare” efter en given model.
- Der udarbejdes en langsigtet strategi for, hvordan dansk design, energioptimering og produktion af skibe frem mod 2050 kan gøre den danske flåde grønnere og sikre eksportmuligheder.

C. Simulation som en dansk styrkeposition:

- Danmark skal udvikle nye sofistikerede muligheder for at anvende simulation og virtual reality, som alternativ eller som supplement til live træning og uddannelse.
- Anvendelsen af simulation og virtual reality teknologi skal kombineres med udvikling af nye læringskoncepter, der sikrer maksimal og effektiv træningsoverførelse. Løsningerne fremmes internationalt.

D. Fremme af grønne operative koncepter som eksempelvis grønne lejre:

- Der udarbejdes koncept for opstilling af grønne lejre, der i vid udstrækning er selvforsynende med vand, strøm, cirkulær håndtering af affald mv.
- Det overvejes, hvordan Forsvarsministeriets område sættes i stand til at modtage og drive andre grønne operative koncepter med erhvervslivet.

E. Innovation og forskning

– forøg grøn medfinansiering:

- Det anbefales at forøge Forsvarsministeriets medfinansieringsordning til forskning og udvikling med yderligere midler, som dedikeres til at fremme grønne løsninger.
- Det anbefales også at gøre brug af etablerede innovationsnetværk på grønt forsvar til blandt andet at få løftet udfordringer eller idéer på det grønne område.

Indsatser der har en væsentlig emissionseffekt og mindre operativ effekt

F. Optimeret transport kan gøre en forskel:

- Eksisterende administrative køretøjer udskiftes til el, og der etableres infrastruktur til at understøtte driften.
- Tung transport effektiviseres med blik for udviklingen i den civile sektor.
- Forsvaret følger den civile sektors udvikling af fremtidens transportmuligheder (droner m.v.).

G. Optimering af bygninger og arealer:

- Bygninger optimeres med brug af ESCO-modellen, hvor besparelser finansierer privat rådgivning og implementeringen af energi og CO₂-reducerende tiltag.
- Opførelse og drift af nye bygninger håndteres i nye

typer offentlige-private partnerskaber med blik for optimering, finansiering og effektiv drift.

H. Klima- og miljøkrav til alle indkøb og leverandørkæderne:

- Indsæt miljø- og klimakrav i alle indkøb, grøn profil vægtes i en udbudsproces og klimaeffekterne på indkøb udforskes.

Grøn omstilling af Forsvaret er ikke i modsætning til opgaveløsningen. Det er bare en ny præmis. Rapporten her er første spadestik. Yderligere tiltag bør komme til, når man på forsvarsområdet arbejder strategisk med udfordringen. På trods af, at fremtidens forsvar formentlig vil vokse, så er vi overbeviste om, at en betydelig reduktion kan finde sted.

